

Százharminc éve történt...

Szegeden dobogott az ország szíve

Buda várának visszafoglalása után a Debrecenben ülésező kormány és országgyűlés elhatározta visszaköltöztetését Pest-Budára. Július 1-én falragaszok hirdették az országgyűlés másnapra hirdetett ülését. Am az orosz cári és osztrák császári csapatok előnyomulása veszélyeztette a főhatóságok helyzetét a fővárosban, s így Kossuth kormányzó-elnök a pesti vármegyeháza gyűlési palotájában megnyíló alsótáblai ülésen bejelentette, hogy miután a kormány hivattott a szabadságharc folytatása dolgában intézkedni, és tagjainak léte itt veszélyeztetett, más helyre kell áthelyezni székhelyét. Ugyanezt javasolta az országgyűlésnek is, s a hadi helyzetre tekintettel, ezt követően zárt ülésben határozatba ment a kormány és országgyűlés, valamint a főhivatalok Szegedre telepítése.

Igy másnap megindult a néparadat dél felé. A kormány, a kormányhivatalok személyzetének egy része, az országgyűlés két táblájának számos tagja, katonai alakulatok és a menekülő fővárosi lakosság áradata öntötte el az országutakat.

Osztrovszky József kormánybiztos nyomban értesítette Szeged város tanácsát a döntésekről, és a megfelelő elszállásolás megszervezésére kérte azt fel. A város már eddig is telve volt katonasággal, elszállásolásukat Rieger Ignác szállásbiztos intézte, de most erejét meghaladó feladatot állított előtte. Szemere belügyminiszter sürgetésére kormány- és városközi bizottságot állítottak fel az elszállásolási ügyek intézésére, melynek élén Skultéty Andor ügyvéd intézte az ügyeket. Lovász, Baudzik, Visky és Mészáros biztosokkal egyetemben. Minden házba jutott vagy katoná, vagy civil.

Egymás után érkeztek Szegedre a kormányzó-elnöki hivatal beosztottai, a kormányhivatali tisztviselők, az országgyűlési adminisztrációs személyzet. Ide irányították a pesti és debreceni bankjegysajtó gépeit, melyeket a várkapornában helyeztek el. Lejött az Igazságügy-minisztériummal a Központi Vésztörvényszék és a Kegyelemi szék személyzete, magával hozta a fogságban levő politikai foglyok egy részét is.

Az országgyűlés két táblájának tagjai lassan szállingóztak Szegedre, a felső tábla rendjei sehogyan sem akartak szaporodni, a követek — kiket most már képviselőknek neveztek — száma viszont egyre nőtt. Kossuth Lajos érkezését július 4-ére várták, a város lakossága csoportokba verődve készült fogadására, de Kossuth nem jött. Az e napra, fogadására meghirdetett népgyűlést azért megtartották. Osztrák

rovsky mondott gyűjtő hatását beszédet a keresztes háború érdekében, és Vadász Manó polgármester elsőnek tűzte a mellére és a városháza falára a vöröskereszt-jelvényt.

Közben Szegedre érkezett Szemere Bertalan belügyminiszter is, ki magával hozta ládába zártan a koronaékszereket. Igyekezett itt egy magánháza vásároltatni, melynek padozata alá szeretne volna elrejtetni a koronázási jelvényeket, de megbízottai elügyetlenkedtek a dolgot, így szállásán őrizte az országjelvényeket. Hol? — nem tudjuk!

Végre, július 11-én délelőtt Kossuth Lajos kormányzó-elnök és neje kocsija, s kísérete elérte Szeged határát, és a Budai országúton — ma Kossuth Lajos sugárút — vonult be a városba, hatalmas tömeg sorfala között, egyenesen a Szabadság — ma Széchenyi — térre, ahol lelkes ünneplésben részesítették. Káráz Benő főispán újjak számító, díszes palotájában biztosítottak részére szállást, Káráznak minden luxussal ellátott lakosztályában. Este a palota erkélyéről hangzott el nagy hatású, utolsó nyilvánosan mondott beszéde, melyben hangzott, hogy „Szegedről fog Európa szabadsága kihirdetett, vagy egy nagy sir lesz az, ahol a világszabadság eltemetettik, vagy terített asztal, hol a szabaddá lett népek élvezik a boldogság áldomását”.

Az érkező országgyűlési képviselők számának gyarapodásával megkezdődhetek az alsótábla — egyelőre zárt — tanácskozásai, melyekre ugyancsak falragaszok hívták a diéta tagjait. A főrendi tábla nem ülésezhetett, kevés volt Szegeden a főrend. A tanácskozások központjában a hadi helyzet bizonytalansága állott, majd pedig egyre inkább az elégedetlenség, amely a kormányzó és a kormány, valamint Görgey között a felelősség és a hadvezetés kérdésében kiéleződött ellentét következtében alakult ki.

Közben a város hangyabolyhoz hasonlított. A kaszinók, nyilvános helyek, éttermek, szórakozóhelyiségek éjjel-nappal zsúfolásig teltek voltak. A többszörösére szaporodott városi lakosság ellátása egyre inkább okozott gondot. S míg a népség-katonaság igyekezett idejét az egyre szomorúbb hírek mellett is vidáman eltölteni, Kossuth Balacsucsal találkozott, és a nemzetiségi megbéklésről, meg román légio felállításáról tárgyalt. A vésztörvényszék itt ítélt, és itt, a városháza főjegyzői hivatalában tanácskozott a Kegyelemi Szék is. Vukovics Sebő elnöke mellett, Pálóczy, Hunkár Antal, Josipovics Antal, Jósika Miklós és Vörösmarty közreműködése mellett

hozva döntéseit. Általában kegyelmet osztogattak, de egy esetben — Vörösmarty ellenkezése folytán — megmaradt a halálos ítélet.

A vígadás és tanácskozás mellett szomorú események színhelye is lett Szeged. Ismét elérte a várost a katonaság behurcolása révén a kolera, és Répássy lovasági tábornok, aki még nem régen a Pestre bevonuló Kossuthnak adta kocsija mellett a díszkíséretet, hirtelen meghalt. Itt temették el, a közben már megszűnt, régi Belvárosi temetőben, és most Kossuth kísérté, ezúttal utolsó útjára.

Július 28-ára utolsó ülésre hívták össze az alsótábla tagjait a curiális épület színháztermébe. Reggel kilencre gyülekeztek a képviselők, mikor egyszerre csak hatalmas robaj rázta meg a levegőt, a földet és magát az épületet is. Az ablakok mind betörttek, a teremből mindenki menekült. Eleinte azt hitték, már Haynau csapatai bombázzák a várost. De az újszegedi hídfőnél felemelkedő hatalmas füstoszlop mutatta, hogy Zsótér magtára — amely most lőszerraktár és gyutacsgrvartó üzemét, hadifoglyokat és sebesülteket rejtett — repült a levegőbe. Pánik öntötte el a várost, s mire valamennyire át lehetett látni a helyzetet, kitűnt, hogy vagy 800 ember vesztette életét. Mikor később Görgeynek hírvil adtak az eseményt, mindössze annyit mondott: „Két hét múlva vége a komédiának!” Miután nem ez volt az országban az első, ilyen természetű robbanás, kétségtelennek látszott, hogy az osztrák hadifoglyok szabotázsakciójára volt az visszavezethető.

A képviselőház ennek ellenére később folytatta tanácskozásait. Elfogadták a nemzetiségi törvényt, a zsidók egyenjogúsításáról beterjesztett javaslatot, de mindez már elkészt, jelentősége csak történelmi volt már.

Míg a zsidókról szóló javaslatot tárgyalták, a városháza udvarán összegyűlt a szegedi zsidó hitközség számos tagja, hogy aggódva figyelje a reájuk vonatkozó javaslat tárgyalásának kimenetelét. Egyszerre csak megjelent közöttük egy kis öreg emberke és csemettyűt rázogatóva mondtotta a szokásos szöveget, amelyet zsidó temetések alkalmával használtak: „Kegyes adományok megóvnak az elkárhozástól!” Erre valaki meglepődve megkérdezte, ugyan ki halt meg? Mire ezt a választ kapta: „A magyar köztársaság.”

Míg az országgyűlés utolsó ülését tartotta, már elhatározták az eddig sáncárokással való városvédele abbahagyását. A katonaságot hirtelen a Tisza túlsó oldalára vezényelték, kivonták a városból. Mindenki érezte, hogy Szeged feladására készülnek. Megkezdődött a Tiszántúlra való menekülés. Arad felé. Nagyvárads felé, és lassan kiürült a város. Mire Haynau előőrscsapatai belopakodtak a védtelen városba. Szegedre nézve eldőlt a szabadságharc sorsa.

DR. HABERMANN GUSZTÁV

Egy a fizetés...

A nővérke érti a szakmáját, hiszen percnyi pontossággal tudja a napi menetrendet a betegágyánál; mikor kell injekciózni, köztönni, előkészíteni a kórtermet vizitre. Tudja, mit kívánnak tőle a főnökei ahhoz, hogy elmondhassák róla: elvégezte a munkáját. Tudja, ha az injekciót időben beadta, ha a köteseket kicserélte, ha a betegágy körül minden tárgy úgy áll, ahogy azt az osztály rendje megkívánja, ő megdolgozott a fizetéséért, nyugodt a lelkiismerete. Ennek tudatában végzi mindennapos munkáját, injekcióz, kötöz... míg nem valaki összekuszálja az eddigi biztonságos rendet megszokottságokra állított lelkében. Az egyik, „közösre rendeltetett mundarab”, a jobb kettes ágyon felül, megemeli hátán a ráizzadt kórházi inget, és megszólal.

— Dörzsölje már meg a hátamat, nővérke, legyen szíves.

A nővérke nem érti, arca megmerevedik, aztán elneveti magát.

— Dörzsölni? Minek?

— Viszket.

A nővérke még mindig nevet, elvégre is, vicces dolog a viszketés, olyasmi, mint a csiklandozás, azon meg nevetni szokás. A másik ápolónő, elmenőben a kórterem ajtaja előtt, meghallja, nem szól, nem nevet, de visszatér öt perc múlva, kezében ökölnyi alkoholos vattával, s nekilát le-dörzsölni az öregember hátát.

— Jaj, de jólesett, köszönöm... — nyögi a beteg. Az ápolónő mosolyog.

— Ez a dolgunk.

Az utóbbi ápolónő öt évvel régebben dolgozik, száz forinttal keres többet. Csak százal.

*

A vevő régen szeretne fényképezőgépet, de mert nehezen spórolta meg a rávalót, válogat. Illetve, szeretne, ám rövidesen lemond a használt géptípusok közül választás lehetőségéről, mert egyre kinóssabban érzi magát, amiért zavarja a sértett magányába és a friss kávé gőzfelhőjébe burkolózott eladónő okatlan kérdőzködésével, tájékozatlanságával. Megszégyenülten kotródott el, s valójában azt sem tudja, mi baja, de hogy oda többet be nem teszi a lábát, arra fogadkozott.

Mesélte az esetet ismerősenek, mire az magától értetődő dolgoknak kijáró hanghordozással kioktatta.

— Egy a fizetés, öregem, nyugi! A nő nem tett semmi kifogásolhatóat. Az a dolga, hogy eladjon. Adott volna ő másikat, ötödiket, tizediket, de te feladtad. Hát tehet ő róla, hogy neked nem kellett?

A vevő ettől persze egy szemernyi sem lett nyugodtabb, s ment inkább a másik barátjához, aki pedig egy másik példát mondott.

— Ismered a Dexion—Salgót? Polcokat, állványokat készítenek belőle. Összezsavarozható lemezek... No, én kitaláltam, hogy szekrényt csináljak a Salgó-lemezekből. Iskolában a politéchnika-tanárom úgy emlegetett, mint a pedagógia csodáját, és azonban ezt felede, elszántan mentem Dexiont vásárolni. Lerajzoltam az elképzelésemet, és oda tettem a TÚZEP-telep eladója elé. Első ránézésre úgy látszott, megszakad a röhögéstől, aztán elővett egy ceruzát, vonalozott, számológépet, osztott, szorozott, vitakozott, tanácsot adott, végül rajzolt egy jobbát, mint amit én elképzeltem. Kíváncsiságból megkérdeztem, „nyakran készítenek ebből szekrényt?” „Nem, ebből még senki sem csinált”, mondta ő, és nekilátott leszabni a lemezeket, majd becsomagolta, és adott még egy, hirtelen ötletből született jótanácsot, hogyan lehet olcsóbban megoldani az összeállítását. „Mondia, miért foglalkozott velem ennyit?” — kérdeztem. Megvonta a vállát, „Egy a fizetés.”

— Valami nincs rendjén az emberi kapcsolatainkban. Polgárjogot nyer az udvariatság.

— Örülj, hogy ellenpéldát is találsz.

— Inkább az a bosszantó, hogy azt keresni kell.

— Rászóltál a nővérré, rászóltál az unott eladónőre?

— Nem. Főlölesleg, nem tudom megváltoztatni.

— Itt a baj. Te is önigazolást keresel. Eldöntöd, hogy nem érdemes, és ezzel védve érzed magad. Az áldozatszerep, a mártírpóz mindig szimpatikusabb, mint a kiállás.

— Igen, de azt te ismersd el, hogy mennyire nehéz megérzésekre, lelki kényelmetlenségekre hivatkozva hadakozni írásba foglalt igazolások ellen.

— Hogyhogy?

— A munkaköri leírások nem tartalmazzák, hogy milyen mértékben figyeljünk oda a betegre, s nem írják elő, hogy vakarjuk meg a hátát, és arra sincs ponttról pontra „le-szabályozott” paragrafus, mit kell tenni a vevő jó közérzete érdekében. De tágitathom a kórt a tálcát lóbáló pincértől (aki nem ajánl ételt a tanács-talan vendégnek, de a jattott zsebre teszi), a taxisofőrig (aki a visszaköszönést is mérlegeli a fuvar végén), de nem akarok példátartat összeállítani. A lényeg, hogy nem sokan tudnak emberekkel foglalkozni, akik azért kapják a fizetésüket.

— Mégsem csak bennünk van a hiba!

— Miért ne az udvariatlan szolgáltató lenne a hibás, ha egyszer valóban udvariatlan?

— Mert lehet, hogy az udvariatságnak is reakció.

— Mire?

— A pult mindkét oldalán meg lehet szegni az iratlan szabályokat. Velel érdemtelennül bánnak a boltban? Hibázol, ha elkotródsz, és az utcán papolsz, hogy udvariatságok az eladók, s még nagvობbát, ha a következő boltba úgy méssz az eladónőhöz, hogy az előbbi sérelmedet örölgeted.

*

— Amikor megjelent az újságokban, hogy nálunk gumibottal megverték a taxisok utasokat, úgy ülték be sokan a kocsiba, mint börtönőrök a fegyencek mellé. Az egyik utas a fizetésnél kiszállt a kocsiból, és aprópénzben adta oda a viteldíjat, de nem a sofőr kezébe, hanem, mint a csirkének a magot, leszórta a földre.

— Mondja meg, bemegy-e valaki vásárolni pénz nélkül az önkiszolgáló boltba? Nem, de a taxiba beül! Kiviteti magát Sándorfalvára, ott meg közli, nincs egy fillérje sem. Vagy otthagynom, vagy bevisszem vissza, a rendőrségre. Oda az egész napom, és lehetem a pénzem.

— Ki a védtelen? Talán a taxisofőr nem az? Arról mintha elfeledkeznénk, hogy a kollégákat megverték az utasok. Arról nem beszélnek, hogy volt, akit ki akartak rabolni, és majd az életébe került a megmenekülés is? Miért fenekedünk egymásra, olyanok is, akiknek egyébként semmi elszámolnivalójuk nem lenne!...

*

Hanyagul szolgálnak ki — megszégyenülten elkotródnak. En gyáva vagyok megvédeni az igazamat, te gyűlölsz engem, mert mi köződ az én magammal hozott ingerültségemhez? ő sértegeti amazt, mert emezek valakiknek valamikor valahogyan azt mondták, tették, nem tették, ami miatt ennek olyan közérzete támadt, hogy amikor engem meglát, elmegey az életkedve is, nem hogy még kedvembe is járjon, én pedig elkotródnok mert gyáva vagyok megvédeni az igazamat...

De majd én megmutatom! Mésutt, másnak 'av aztán egy a fizetésünk! Mert hogy egy a fizetésünk.

IGRICZI ZSIGMOND

Tasnádi Varga Éva

Ezüstös

Hó szítál hajamra,
szél fúj pörögve,
maradtam volna
nyárban örökre.

Maradtam volna
tűz-pipacs-szára,
s úgy vártam volna
simogatásra.

Elbujt a patak
fagyott párnája,
tükrében sincs már
arcod virága.

Hó szítál hajamra,
dúdolván járok,
— augusztus aranyán
szálltak sirályok...

Hó szítál hajamra,
pántlikám ferde,
elszakadt, de a köd
ezüstös tűjével,
szerelem tűjével,
éjjel beszegete.

Bókkon Gábor

Népdal imitáció

Zuhanni melled égető havába
Merülni öled kiszáradt tavába
Éjszaka-szemedben lenni madárnak
Holdarcú halottak kérdező árnyának
Késből született vágatód csikónak
Combod erdején tűznyomú patkónak
Halálba ölelő hűséges indádnak
Istent megsebzó kisarjadt virágnak.

Villányi László

Életrajz

Először fénylő cső égette meg kezemet.

Kenyérvágáskor ujjamba szaladó kés.
Famászásnál lehorzsolódó térd.
Homlokomat súroló elhajított kő.
Karmolások mellemen.

Pattanások, pattanások, pattanások.
Néha tiszta lehetett arcom.

Sebek tenyéren, ujjperc hajlatában, szám sarkában.

Még megfélekedni se tudtam róluk.

Most bal lábam nagyujján dudorodik.
Éjszaka, minden fordulánál a paplanba akad.